

Husbonds Heste“, saa var han ikke meget værd; sagde vedkommende Karl „vore Heste“, kunde det gaa an at beholde ham, men sagde han „mine Heste“, kunde han ikke betales for dyrt. Det, der ligger heri, er, at vedkommende Mand erkender, hvilken overordentlig Betydning det har, at alt Arbejde udføres med den samme Interesse og Forstaaelse, som om det var ens eget Arbejde. Nu er der vel ingen, der vil paastaa, at Arbejdet i de smaa Hjem, hvor det udføres af Familiens Medlemmer, ikke udføres med langt, langt mere Interesse og Forstaaelse, ja Kærlighed, baade i Mark og Stald, end paa de store Gaarde, hvor det udføres af fremmede Arbejdere. Det er neppe helt hen i Vejret, naar det siges, at en Husmands Ko eller Køer give mere og bedre Mælk end Gaardmandens. Det er neppe heller helt løs Snak, naar det siges, at Husmændenes Grise, Fedekalve trives bedre end Gaardmændenes. Det ligger temmelig sikkert i hele Forholdets Natur. Vi vide ligeledes allesammen, at ethvert Dyrs Ydeevne afhænger ikke alene af den Føde, den Næring, vedkommende Dyr faar, men ogsaa af, hvorledes Dyret befinder sig, hvilket Velvære Dyret befinder sig i; man skulde da mene, at i de smaa Hjem, hvor Dyrene blive klappede og behandlede paa den venligste Maade af Familiens Medlemmer, befinde Dyrene sig i langt større Velvære end paa de store Gaarde, hvor de behandles af fremmede, ogsaa af udenlandske Arbejdere. Jeg mener derfor, at paa de smaa Ejendomme spildes der ingen Arbejdskraft i Sammenligning med, hvad der spildes paa de store Ejendomme, de smaa Ejendomme kunne faa alt deres Arbejde udført i rette Tid, og navnlig faa de det udført med Interesse og Forstaaelse. De smaa Ejendomme have herved saa betydelige Fordele fremfor de store, at det er nok til, at de give betydeligt mere Udbytte, end de store Ejendomme give.

Jeg skal saa lige sige et Par Ord om det sidste Spørgsmaal, nemlig disse Samfundsmedlemmers Arbejde i de smaa selvstændige Landbrugshjem, nærmest Kvinder og Børn. Jeg vil der opkaste et Spørgsmaal. Naar nu det faktiske Forhold er, at disse Hjem give betydelig større Udbytte end de større Landbrug, og det indrømmede selv det ærede Medlem for Svendborg Amts 3die Valgkreds (Wenzel Neergaard), vil jeg gerne have Lov til at stille det Spørgsmaal: Hvor skal man vise disse Medlemmer, Kvinder og Børn, hen, hvor de kunne tjene disse Millioner? Thi det drejer sig virkelig om mange Millioner.

Hvor kunne de tjene disse Millioner paa en saa sund og samfundsnyttig Maade som i smaa selvstændige Landbrugshjem? Jeg ved jo meget vel, at der ogsaa i Byerne og navnlig i Storstæderne ydes et ganske betydeligt Arbejde af Kvinder og Børn, men medens jeg maa hævde, at disse Medlemmers Arbejde i smaa selvstændige Landbrugshjem er sundt og opdragende, er det i Byerne ofte usundt og nedbrydende. Og naar der saa i Byerne er Overflod paa Arbejdskraft og derved Arbejdsløshed, medens der paa Landet er Mangel paa Arbejdskraft, mon det saa ikke skulde være naturligt at søge at tilbageholde saa meget af Arbejdskraften som muligt paa Landet, hvor de kunne tjene betydeligt mere og det under sunde og gode Forhold? Dette Spørgsmaal er jo drøftet af saa mange, og jeg er selvfølgelig langt fra at udgive mig for at være nogen Reformator, der skulde fremkomme med nogen ny Anvisning; men jeg mener dog, at hvis man i Tide havde været opmærksom paa det uheldige Forhold, at en stor Del af Landets Ungdom i gode, opadgaende Tider strømmede ind til Byerne, og derfor i højere Grad havde søgt at skaffe disse Mennesker lettere Adgang til selvstændige Hjem ude paa Landet, tror jeg, at man havde staaet bedre nu. Jeg tror, at det baade socialt og ogsaa kulturelt havde været af den største Vigtighed, om vi i rette Tid havde grebet ind i dette Forhold. Se vi paa, hvorledes Børnene opdrages paa Landet og inde i Storstæderne, er der jo en himmelvid Forskel. Arbejderbørnene i Storstæderne opvokse ofte i smaa og trange Lejligheder i Baggaarde og snævre Gader, og naar de komme udenfor dem for at trække en Smule frisk Luft, ere de henviste til snævre Baggaarde eller en ofte snæver og mørk Gade, hvor Solen og den friske Luft ikke kunne trænge ind. Og blive de saa større og komme ud i Byens store Pulsaarer, ud i Livets rastløse Færd og myldrende Liv, kan det kun bidrage til, om jeg saa maa sige, at virke hemmende og ødelæggende paa Barnets Sind, naar dette Barn, der er vant til de smaa og fattige Forhold i sit eget Hjem, staaer overfor en Rigdom og Luksus, der staa i den mest skrigende Modsætning til dets eget Hjem. At disse Forhold let skabe Misundelse og Had i et saadant Barns Sind, er ganske naturligt. Naar det maaske kunde synes, at jeg skildrer disse Forhold lidt vel mørkt, er det kun, fordi jeg vil vise, hvilken himmelvid Forskel der er paa de Forhold, hvorunder Børnene opvokse i Storstaden og paa Landet i de smaa, selvstæn-